

Desetljeće politike, društva i gospodarstva u Europskoj uniji

PROMIJENILO SE MNOGO TOGA, A PROMIJENILA SE I CIJELA HRVATSKA

Nakon ostvarivanja neovisnosti i suverenosti Hrvatske u Domovinskom ratu početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, pristupanje Europskoj uniji bilo je sljedeći veliki državni cilj koji je trebalo ostvariti. To je konačno uspješno dovršeno 1. srpnja 2013., kada je Hrvatska postala punopravna članica EU-a, a prvoga dana ove godine i članica eurozone i tzv. Šengenskog prostora. Iako se čini da je time zaokružen 'put prema Europi', još mnogo toga treba napraviti, a osobito kada se radi o društvu, gospodarstvu i životnom standardu, koje u godinama koje slijede tek treba dovesti na europske razine.

"We want to share the European dream, We want democracy and peace, Let Croatia be one of Europe's stars," pjevao je Tomislav Ivčić početkom Domovinskog rata, upozoravajući na ratne strahote kojima je Hrvatska tada bila izložena i jasno pokazujući težnju prema zajedničkom europskom snu. Od tada do danas prošlo je više od tri desetljeća. Zadarski pjevač tragično je stradao u prometnoj nesreći koju godinu kasnije, Domovinski rat je završio pobjedom u ljeto 1995. i potom mirnom reintegracijom Podunavlja. Hrvatska je 1. srpnja 2013., nakon više godina mukotrpnih pregovora, konačno postala članica Europske unije, a prvoga dana ove godine i eurozone i Šengenskog prostora. Postali smo dio europskog sna.

Iako je cilj ostvaren, put prema Europi time nije gotov. Politički ciljevi su jedno, a dosezanje europskih razina u društvenom razvoju, životnom standardu i gospodarskoj praksi nešto su sasvim drugo. Kako bi se tri zadnja spomenuta cilja ostvarila, u godinama koje slijede potrebno je još mnogo posla. No, baš kao što je to najprije bila nacionalna neovisnost i suverenost i potom pridruživanje velikoj europskoj obitelji, i to je zadatak generacija za one koji dolaze.

Branko Bačić

ministar

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, Zagreb

Pristupanjem Europskoj uniji Hrvatska je ostvarila jedan od najvažnijih vanjskopolitičkih ciljeva, a uvođenje eura i pristupanje Schengenskom prostoru neosporno su ubrzali njezin gospodarski razvoj. Ujedno, ulaskom u EU, Hrvatska je postala dijelom unutarnjeg tržišta EU-a te je dobila priliku za novi gospodarski rast i razvoj, viši standard i kvalitetniji socijalni ambijent.

Istovremeno s dobrobitima pristupanja EU-u, dolaze i novi izazovi i odgovornosti, a najviše u pogledu praćenja svih trendova i prilagođavanju istima, u cilju zadržavanja konkurentnosti na velikom tržištu ljudi, roba i usluga. Dakle, pridruživanje EU-u bio je uspjeh generacije te istovremeno i prilika za preokret u pitanjima državne politike, u gospodarstvu, u participativnosti i novim prilikama.

Uz to, fondovi EU-a omogućili su realizaciju nekih od najvećih infrastrukturnih projekata, poput Pelješkoga mosta. Zadnjih se godina znatno ubrzao proces povlačenja novca iz europskih fondova koje se godišnje povećava za 10 - 15%. Ukupno gledajući, u deset godina članstva Hrvatska je 'u plusu' preko 10 milijardi eura, odnosno toliko smo više dobili nego što smo uplatili u europski proračun.

Treba navesti i kako su dobrobiti pristupanja europskoj obitelji i reputacijske prirode s obzirom na investicijski kreditni rejting, način na koji Hrvatsku promatraju ulagači, kao i međunarodna i domaća financijska tržišta. U proteklom desetljeću ostvarena su brojna pozitivna kretanja, koja su za rezultat imala i rast najvažnijeg pokazatelja ekonomske aktivnosti neke države - bruto domaćeg proizvoda. Razvoj ekonomije od ulaska u EU rezultirao je otvaranjem više od 200 000 novih radnih mjesta, ukupan BDP je 2013. iznosio 337 milijardi kuna, da bi 2022. godine došao na 508 mlrd. kuna.

Europska unija je, bez pretjerivanja, izmijenila sliku Hrvatske koju smo do tada poznavali. Bespovratna sredstva europskih fondova snažan su generator rasta i razvoja naše zemlje. Uz njihovu pomoć otvaraju se nova radna mjesta, grade se dječji vrtići i škole, energetske se obnavljaju zdravstvene, obrazovne i socijalne ustanove te višestambene zgrade - obnovljeno je ukupno gotovo 850 zgrada javnog sektora, što je oko 380 škola, 95 dječjih vrtića, 85

PRIDRUŽIVANJE EUROPSKOJ UNIJI BIO JE USPJEH GENERACIJE

zgrada zdravstvene i socijalne skrbi te 15 500 kućanstava, zemlja se povezuje izgradnjom cestovne i željezničke infrastrukture te mostova, doseže se ravnomjerniji razvoj svih krajeva naše zemlje, a za potrebite i građane koji se na bilo koji način nalaze u nejednakom položaju, nastoje se osigurati bolji uvjeti.

No, pred Hrvatskom je još puno posla kako bismo učvrstili poziciju i nastavili uspješno razvijati društvo. Razvojni put Hrvatske vidimo u smjeru zelene tranzicije, digitalne transformacije i demografske revitalizacije s obzirom da bi navedeno osiguralo konkurentnost na globalnom tržištu kao i mogućnost dugoročnu otpornost na izazove.

Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine je, uz obnovu od potresa, zaduženo i za politiku poboljšanja energetske učinkovitosti u zgradarstvu. U segmentu energetske učinkovitosti, a u cilju provedbe politike i doprinosa europskom cilju te strateškom cilju Hrvatske da sve zgrade u zemlji 2050. godine budu gotovo nula energetske ili s visokom razinom energetske učinkovitosti. Ministarstvo je izradilo nacionalne programe energetske obnove zgrada za razdoblje 2014. - 2020. te za razdoblje do 2030. godine kojima se obuhvatilo zgrade javne namjene, zgrade kulturne baštine, višestambene zgrade, stambene zgrade na potpomognutim područjima, obiteljske kuće i oštećene i neoštećene u potresima te obiteljske kuće građana u riziku od energetske siromaštva. Konkretnim zakonskim i podzakonskim aktima osigurano je gotovo 132 milijuna eura za energetske obnove i povećanje energetske učinkovitosti višestambenih zgrada i obiteljskih kuća. Osim energetske obnove stambenih objekata (više od 10 000 obiteljskih kuća i 300 višestambenih zgrada), unapređuje se i energetska učinkovitost kroz poticanje ulaganja u obnovljive izvore. Provedbom energetske obnove zgrada pridonosimo gospodarskom rastu, osobito u građevinskom sektoru i pratećim industrijama, a potiču se i nova zapošljavanja. Energetski obnovljene zgrade više štede i više vrijede, imaju bolju mehaničku otpornost i stabilnost, sigurnije su u slučaju požara, a osiguravanjem zdravih unutarnjih klimatskih uvjeta zgrade nakon obnove postaju zdravije, sigurnije i ugodnije za boravak i rad, dok gradovi i mjesta dobivaju nove i ljepše vizure - sve je to slika nove, europske Hrvatske!

U desetljeću ispred nas potrebno je i dalje raditi na ostvarenju i doprinosa energetske i klimatske ciljevi EU-a, odnosno provedbi aktivnosti iz dugoročne strategije dekarbonizacije Hrvatske. Doprinos zelenoj tranziciji ostvarit ćemo ulaganjem u energetske učinkovitost, obnovom javnih i privatnih zgrada te razvoju zelene infrastrukture i kružnog gospodarenja prostorom i zgradama.

OSNAŽUJEMO ZA BUDUĆNOST I NOVE IZAZOVE

Na svom putu zelene tranzicije, Hrvatska je prioritet stavila na veće korištenje obnovljivih izvora energije - i po tom pitanju može biti zadovoljna jer interes za investicije u solarnu energiju nikad nije bio veći. U prilog tome idu i brojke pa je tako u prošloj godini instalirano gotovo tri puta više sunčanih elektrana nego ukupno svih godina prije toga.

U 2023. godini Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost je u suradnji s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja osigurao 34,4 milijuna eura poticaja građanima za ugradnju sustava korištenja obnovljivih izvora energije u kućanstvima.

Sve je to samo uvertira u rekordan budžet od 120 mil. eura, koji će biti na raspolaganju građanima za korištenje obnovljivih izvora energije, ali i energetske obnovu. Vjerujem da ove brojke dovoljno govore o tome gdje se želimo pozicionirati kao država i koliko nam je važno da uz sve velike infrastrukturne projekte jačamo energetske neovisnost naših građana. Znajući da troškovi za energente čine značajan udio u troškovima naših kućanstava, možemo biti sigurni da će provedba ovakvih zahvata polučiti brojne koristi za naša kućanstva, ali i gospodarstvo.

S obzirom na to, pitanje energetske neovisnosti postalo je važnije nego ikada prije i sve više tvrtki akceptira zelenu tranziciju kao priliku koja se ne propušta. Manji troškovi energije uz istovremeno ispunjavanje ciljeva održivosti jačaju konkurentnost tvrtki, ali i njihov bonitet kod financijskih institucija. Iako se radi o početno velikim ulaganjima, ona su dugoročno isplativa. Upravo kako bi pomogla gospodarstva Vlada je kroz razne mjere, ali i uz izdašne subvencije iz europskih fondova osigurala poticajna sredstva i dala impuls tvrtkama da krenu u smjeru zelenog i resursno učinkovitog gospodarstva i one to više-struko koriste.

Samo kroz Operativni program Konkurentnost i kohezija i Nacionalni plan opravka i otpornosti odobreno je

više od jedne milijarde eura ulaganja u energetske učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije. Ta ulaganja otvaraju brojne mogućnosti za nova radna mjesta, učinkovitije i konkurentnije gospodarstvo koje u nasljeđe budućim generacijama ostavlja čistu energiju, očuvanje bioraznolikosti, ali i za suzbijanje problema energetske siromaštva.

Uz to, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja u suradnji s Fondom je za prerađivačku industriju zajedno pokrenulo i dodjelu sredstava Modernizacijskog fonda za ugradnju fotonaponskih elektrana. Bit će dodijeljeno oko 45 milijuna eura za novih 160-ak projekata, a u narednom razdoblju će tvrtkama biti na raspolaganju još više sredstava iz Modernizacijskog fonda.

Stoga, nije bilo boljeg trenutka za iskoristiti neki od brojnih programa što nacionalnog, što europskog sufinanciranja, na koje sasvim sigurno možemo računati i u godini pred nama. Među njima je i novi natječaj za korištenje obnovljivih izvora energije namijenjen pravnim osobama, ali i za daljnje istraživanje potencijala geotermalne energije, s čim smo krenuli ove godine u suradnji s Agencijom za ugljikovodike. Nadamo se kako će, zahvaljujući tom projektu, potencijal koji određena područja imaju biti pretvoren i u konkretnu toplinsku energiju koja će služiti za sustave grijanja, ali će i otvoriti put sličnim projektima u drugim krajevima Hrvatske.

Godinu pred nama obilježit će i dva nova značajna dokumenta u području gospodarenja otpadom - Plan gospodarenja otpadom do 2028. godine i Pravilnik o posebnim kategorijama otpada, doneseni ove godine. Kroz ove je dokumente nakana formiranja cirkularne ekonomije zaživjela i u praksi pa možemo očekivati puno aktivnosti i na ovom području. Naš je depozitni sustav već sada jedan od boljih europskih primjera, koji će se moći efikasno primijeniti i na neke druge vrste otpada, s ciljem postizanja sličnih rezultata.

Dakako, u pozadini svega je Europski zeleni plan, odnosno aktivnosti kojima se želi postići klimatska neutralnost i otpornost na klimatske promjene. Jedna od tih aktivnosti je naizgled jednostavna, ali u praksi zahtijeva kvalitetno planiranje - sadnja drveća ili formiranje zelene infrastrukture u urbanim područjima. U proteklih godina smo kroz program Fonda popularno nazvan Zelena strana ulice vidjeli kako postoji značajan interes lokalnih jedinica za planiranjem i provedbom ovakvih projekata.

Ako bismo sve ove programe sveli na jednu riječ, bila bi to - osnaživanje. Osnaživanje za budućnost i za nove izazove, počevši od kućanstava, preko tvrtki pa sve do lokalnih i regionalnih jedinica i u konačnici do države. Za snagu, znamo svi, potrebna je raznovrsnost, upornost i jako puno učenja i truda. Uz pravi omjer svih sastojaka, sinergija će od njih napraviti baš ono što bi trebala - zelene i klimatski otpornije društvo sutrašnjice.

DOBRO ISKORIŠTENIH DESET GODINA

Hrvatska je dobro iskoristila deset godina članstva u Europskoj uniji. Vrijednosti izvoza proizvoda i usluga su udvostručene, broj zaposlenih je u stalnom porastu, investicijsko okruženje je povoljnije, što pokazuje i povećan broj novih ulaganja.

Puno se toga u EU-u promijenilo u zadnjem desetljeću, no promijenila se i Hrvatska, dostignuvši status kojeg nikada u povijesti nismo imali. Makroekonomska stabilnost danas je evidentno bolja. Razdoblje prije karakterizirali su deficit u tekućem računu platne bilance i proračunu. Inozemni dug je rastao, kao i domaća zaduženost kućanstava i poduzeća te javni dug. Od prve pune godine članstva u EU-u, osim pandemijske 2020., imamo suficite u tekućem računu platne bilance, što je dovelo do smanjenja zaduženosti svih sektora gospodarstva. Pristup zajedničkom tržištu pružio je hrvatskim gospodarstvenicima priliku da se dokažu, što su itekako iskoristili, a značajno je poboljšana i poduzetnička klima. No, ekonomski rast i raniji odljev radne snage u druge zemlje EU-a otvorio je pitanje nedostatka radne snage. Mnogi strani radnici Hrvatsku koriste tek kao ulaznu točku za zajedničko tržište, što domaćim poslodavcima dodatno komplicira poslovanje. Istovremeno, obrazovni sustav zaostaje za potrebama tržišta rada.

Kruna desete godišnjice ulaska u EU-a bio je i istovremeni ulazak u europodručje i Schengen. Hrvatska, koja je ionako već bila visokoeurizirana zemlja, po prvi je put ikada zaslužila investicijski kreditni rating od svih relevantnih agencija. Ubrzanjem gospodarske aktivnosti, ali i zahvaljujući nekoliko krugova porezne reforme, prosječna neto plaća u Hrvatskoj u odnosu na 2015. godinu porasla je za gotovo 400 eura. Time se polako odmičemo od europskog dna, ali i stvaramo pretpostavke za povratak dijela naših građana.

No, moramo nastaviti raditi na sebi pa i donositi neke bolne i nepopularne mjere. Radna snaga je tema broj jedan i Hrvatska gospodarska komora će u 2024. godini intenzivno raditi na mjerama pronalaska kvalifi-

dr. sc. Luka Burilović
predsjednik
Hrvatska gospodarska komora, Zagreb

cirane radne snage za tvrtke. Drugo područje je energetika, gdje očekujemo znatna ulaganja jer Hrvatska može biti regionalno čvorište. Privatni sektor radi na mobilizaciji mogućih izvora financiranja. No, ne mogu sami, potrebni su im povoljniji izvori financiranja. Treće važno područje za koje će se HGK zalagati je internacionalizacija poslovanja. Bez obzira kako izgledala slagalica međunarodnog poslovanja hrvatskih tvrtki, promicanje trgovine i investicija mora biti naš državni prioritet.

Kada podvučemo crtu našeg desetogodišnjeg članstva u Uniji, smatram da možemo biti umjereni optimisti. Hrvatska je odradila veliki posao i time si oslobodila resurse za promišljanje o bitnim strateškim pitanjima. Svijetu smo dokazali da se nismo zadovoljili samim ulaskom u EU, već smo unutar prvih deset godina pristupili euru i Schengenskom prostoru te se ozbiljno pripremamo za članstvo u Organizaciji za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD). Koristi integracijskih procesa treba iskoristiti kako bismo se posvetili ostalim važnim pitanjima našeg društva.